

Anmälan mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av handläggningen av en förundersökning

---

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 24 mars 2004, framförde S.T. kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län. Av anmälan framgick bl.a. följande. Den 3 juli 2001 blev han påkörd av en bil på ett obevakat övergångsställe. Han föll omkull och fick en del skador. Föraren stannade men lämnade inga personuppgifter. Två vittnen kände dock igen föraren och uppgav dennes namn samt bilens registreringsnummer. Den 9 juli 2001 polisanmälde han händelsen vid ett personligt besök på polisstationen. Han hade ett par dagar tidigare försökt göra en polisanmälan men då ville den tjänstgörande polismannen inte ta emot polisanmälan. Han trodde att hans anmälan skulle resultera i någon rättslig åtgärd som gav honom tillfälle att ställa krav på ersättning. Han har fortfarande men av olyckan och har fått nedsatt arbetsförmåga. När han nu kontaktat polisen har han fått veta att förundersökningen lades ned redan i januari 2003.

Utredning

Polismyndighetens handlingar i ärendet T-24226-01 granskades. Av dessa framgick bl.a. följande. Den 9 juli 2001 upprättades en anmälan om en trafikolycka och polismyndigheten inledde förundersökning den 11 juli 2001. Handläggare var inspektören T.S. Ett läkarintyg daterat den 26 november 2002 och ett invaliditetsintyg daterat den 12 december 2002 finns i akten. Den 21 januari 2003 lade inspektören H.N. ned förundersökningen med motiveringen "rapporteftergift".

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av det aktuella ärendet. Polismyndigheten anförde följande.

Polismyndigheten har inhämtat upplysningar från Västerorts polismästardistrikt.

Bakgrund

Den 3 juli 2001 blev S.T. påkörd av en personbil då han passerade över ett övergångsställe. Han föll omkull och skadade sig. S.T. har i sin anmälan till JO anförat att han anmälde händelsen den 9 juli samma år genom ett personligt besök på polisstationen. Av anmälan till JO framgår dock att han försökte göra en anmälan ett par

dagur tidigare, men att den tjänstgörande polismannen inte ville ta emot densamma. S.T. uppger vidare att han trodde att hans anmälan skulle resultera i någon rättslig åtgärd men att han vid kontakt med polisen blivit upplyst om att förundersökningen lagts ned – utan att han har blivit underrättad.

Rättslig reglering

19 § polislagen (1984:387) stadgas att när en polisman får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal, skall han lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske. En polisman får lämna rapporteftergift om brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt och om det är uppenbart att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter.

I 23 kap. rättegångsbalken finns de grundläggande bestämmelserna om förundersökning. Av 1 § följer att en förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Av 3 § samma kapitel framgår att ett beslut att inleda förundersökning fattas av polismyndighet eller av åklagaren. En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre anledning till att fullfölja undersökningen skall den läggas ned (4 §).

Av 13 b § förundersökningskungörelsen (1947:948 (FUK)) framgår att målsägande skall tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om beslut att förundersökning skall läggas ned.

Bedömning

Huruvida polisen nekat S.T. att göra en anmälan

En polisman som får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal skall lämna rapport om detta till sin förman. Denna skyldighet åvilar varje polisman.

S.T. har i sin skrivelse till JO uppgett att han vid två tillfällen har besökt polisstationen för att göra en anmälan i ärendet dels den 9 juli 2001 dels ett par dagar dessförinnan. Vid det första besöket uppger S.T. att han nekades att anmäla händelsen. Av de trafikmålsanteckningar som finns i ärendet framgår att S.T. besökt polisstationen vid två tillfällen, den 9 juli 2001 och den 1 augusti samma år. Vid båda dessa tillfällen nedtecknades S.T. anmälan.

Myndighetens anteckningar om besöken stämmer således överens med S.T. uppgift om att han har besökt polisstationen vid två tillfällen. Däremot skiljer sig ett av datumerna från vad S.T. har uppgett. Myndigheten har inte kunnat utreda varför datumet för den upprättade anmälan den 1 augusti 2001 och S.T. uppgift om att han besökt polisstationen ett par dagar före den 9 juli 2001 inte överensstämmer.

Nedläggande av förundersökning med motiveringen "rapporteftergift"

I det aktuella fallet bedömde förundersökningsledaren att ärendet inte skulle komma att bli färdigutrett innan preskription hann inträda och lade i januari 2003 ned förundersökningen med motiveringen "rapporteftergift".

Under den i ärendet aktuella tiden var trafikgruppen i Västerorts polismästardistrikt kraftigt underbemannad och hade omfattande balanser. Då trafikgruppen tvingades att kraftigt prioritera sina utredningar ledde detta till att vissa typer av ärenden förblev outredda. Detta är självfallet oacceptabelt och något som myndigheten djupt beklagar. Vidare utgör den svåra arbetssituationen i sig inte grund för att lägga ned förundersökningar.

Vad gäller grunden för nedläggningen "rapporteftergift" har Rikspolisstyrelsen i FAP 101-2 uttalat följande (allmänna råd s. 2). "En förundersökning kan endast avslutas med stöd av en bestämmelse i rättegångsbalken. Har en förundersökning om brott inletts kan ett beslut om rapporteftergift inte fattas."

Det var enligt myndighetens mening inte korrekt att lägga ned den aktuella förundersökningen på sätt som skedde.

Västerorts polismästardistrikt har anfört att distriktet sedan något år tillbaka fortlöpande arbetar för att effektivisera utredningsarbetet. Syftet med arbetet är att distriktet skall komma till rätta med sina balanser och att det som har hänt i det aktuella fallet inte skall upprepas.

Underrättelse till målsägande om att förundersökningen läggs ned I 13 b § FUK stadgas att målsägande skall tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om beslut att en inledd förundersökning skall läggas ned. I de fall en brottsutredning inte ger något resultat har målsäganden ett särskilt stort informationsbehov. Vill målsäganden bli underrättad skall givetvis informationen lämnas till denne (jmf bl.a. JO dnr 3326-2002).

Av utredningen i ärendet framgår att såväl den polisinspektör som lade ned förundersökningen som ärendets handläggare vitsordar att S.T. per brev erhöll en underrättelse om att förundersökningen lagts ned. S.T. tog därefter kontakt med handläggaren med anledning av underrättelsen. Även S.T. ombud kontaktade handläggaren med anledning av underrättelsen.

Myndigheten anser med hänvisning till vad som ovan anförts att underrättelse har skett till S.T. i enlighet med 13 b § FUK.

S.T. kommenterade remissvaret.

Upplysningar inhämtades därefter från Rikspolisstyrelsen, varvid framkom bl.a. att institutet "rapporteftergift" finns inlagt i det s.k. RAR-systemet som en nedläggningsgrund.

Rättslig reglering

En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned (23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken, RB). En förundersökning får vidare läggas ned om det föreligger förutsättningar att tillämpa reglerna i 23 kap. 4 a § RB om förundersökningsbegränsning.

Ett beslut om att lägga ned en förundersökning enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB kan fattas av undersökningsledaren och faller således inom polismyndighetens formella kompetensområde i de fall där myndigheten är förundersökningsledare. Ett nedläggningsbeslut med stöd av reglerna om förundersökningsbegränsning får däremot fattas endast av åklagare (23 kap. 4 a § tredje stycket RB).

Undersökningsledaren har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Han skall se till att utredningen bedrivs effektivt och att de enskildas rättssäkerhetsintressen tas tillvara. Undersökningsledaren skall också ge dem som biträder honom de direktiv som behövs för arbetet (1 a § förundersökningskungörelsen, 1947:948).

I 9 § första stycket polislagen (1984:387) regleras en polismans rapporterings-skyldighet. Enligt bestämmelsen skall en polisman när han får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske. Enligt andra stycket i paragrafen får en polisman lämna rapporteftergift om brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter.

Bedömning

Av handlingarna framgår att S.T. polisanmälde den aktuella händelsen den 9 juli 2001. Han har emellertid gjort gällande att han några dagar tidigare försökte anmäla trafikolyckan men att polisen då inte ville ta emot anmälan. Utredningen har dock inte kunnat klarlägga hur det förhåller sig med den saken, och jag finner det inte heller meningsfullt att vidare utreda klagomålen i den delen.

Det framgår av utredningen att polismyndigheten inledde förundersökning i ärendet den 11 juli 2001 men att det därefter inte vidtogs några utredningsåtgärder. I stället lades förundersökningen ned den 21 januari 2003 med motiveringen "rapporteftergift". Som förklaring till nedläggningsbeslutet och den långa handläggningstiden har polismyndigheten uppgivit att förundersökningsledaren, dvs. inspektören H.N., bedömde att ärendet inte skulle komma att bli färdigutrett innan preskription hann inträda och att trafikgruppen i Västerorts polismästardistrikt var kraftigt underbemannad och hade omfattande balanser, vilket ledde till att man tvingades prioritera sina utredningar.

Enligt min bedömning uppvisar polismyndighetens handläggning av ärendet anmärkningsvärda brister.

För det första vidtogs det inte några utredningsåtgärder under drygt 18 månaders handläggningstid. Jag är i och för sig medveten om att arbetssituationen vid många polismyndigheter är ansträngd och att man tvingas prioritera vissa ärenden framför andra. Det är emellertid helt oacceptabelt att inte vidta några utredningsåtgärder under så lång tid som nu varit fallet. Det åligger i första hand handläggaren att se till att ärendena handläggs så skyndsamt som omständigheterna medger. Det ankommer även på rotelchefen eller motsvarande befattningshavare och ytterst på avdelningschefen att, som en del av sitt ledningsansvar, bevaka att handläggningen av ärendena inte avstannar. Vidare har som tidigare sagts undersökningsledaren en skyldighet att se till att utredningarna bedrivs effektivt.

För det andra har H.N. lagt ned förundersökningen med motiveringen "rapporteftergift". En förundersökning kan emellertid endast läggas ned med stöd av ovan redovisade bestämmelser i rättegångsbalken. Vid nedläggningsbeslut enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB används sedan ett flertal standardiserade beslutsmotiveringar, t.ex. spaningsuppslag saknas, brott kan ej styrkas och misstänkt oskyldig. Institutet rapporteftergift regleras däremot som framgått i 9 § andra stycket polislagen och innebär att en polisman i vissa fall har rätt att underlåta att lämna rapport. En förundersökning kan således inte avslutas med ett beslut om rapporteftergift (se även Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om rapporteftergift, FAP 101-2).

Vidare gäller att den händelse som S.T. anmälde torde kunna bedömas som vårdslöshet i trafik och vållande till kroppsskada. Preskriptionstid för dessa brott är två år. Enligt polismyndigheten var en anledning till att förundersökningen lades ned att ärendet inte skulle komma att bli färdigutrett innan preskription hann inträda. Vid nedläggningsbeslutet i januari 2003 återstod emellertid inemot sex månader till dess att ärendet skulle bli preskriberat. Att redan då lägga ned en

förundersökning med hänvisning till kommande preskription är förvånande och vittnar enligt min mening om en viss nonchalans och uppgivenhet inför uppgiften.

S.T. gör också gällande att han inte blev informerad om nedlägningsbeslutet. Med hänsyn till det som polismyndigheten anfört i denna del föranleder saken emellertid inte något uttalande från min sida.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att polismyndighetens handläggning av den aktuella förundersökningen är helt oacceptabel. Att brott utreds på ett kompetent sätt inom rimlig tid är av grundläggande betydelse för allmänhetens förtroende för polisen. Jag noterar att Västerorts polismästardistrikt fortlöpande arbetar med att effektivisera utredningsarbetet.

Det har i ärendet kommit fram att institutet "rapporteftergift" finns inlagt i RAR-systemet som en av flera möjliga nedlägningsgrunder. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande eftersom denna ordning kan vilseleda den enskilde polismannen. Jag uppmärksammar därför Rikspolisstyrelsen på detta förhållande genom att dit överlämna en kopia av detta beslut.

Vad som kommit fram i övrigt föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det sagda.